उपसंभाषः, -षा 1 Conversation; कृतोपसंभाषमिवेक्षितेन Ki. 3. 3. -2 Friendly persuasion; उपसंभाषा उपसान्त्वनम् P. I. 3. 47 Sk.

उपसर, उपसर्ग, उपसर्पण See under उपसृ, -सृज्, -सृप्.

उपसाध् *Caus.* P. 1 To subdue.-2 To prepare, dress, cook; कलशं प्रोक्षणीयं च यथावदुपसाधयेत् Bhāg. 11. 27. 20.

उपसान्त्व् 10 P. To appease, conciliate, pacify; उपसान्त्वयितुं महीपतिर्द्विरदं दुष्टमिवोपचक्रमे Ki. 2. 25.

उपसान्त्वनम् Appeasing, pacifying.

उपसि *ind.* Ved. In the lap, on the hip; near, at hand; पितुर्न पुत्र उपसि प्रेष्ठः Rv. 5. 4. 3. 7.

उपसीरः A plough.

उपसुन्दः N. of an Asura, son of Nikumbha and younger brother of Sunda.

उपसूर्यकम् The disc of the sun or its halo. **-कः** A fire-fly.

उपसृ 1 P. 1 To go towards, approach, draw near; वरुणं पितरमुपससार Tait. Up. 3. 1. 1. etc. राजानं...दुर्गं... उपसृत्य &c. वल्गभाभिरुपसृत्य चक्रिरे साभिमुख्यविषयाः समागमाः R. 19. 16. -2 To go against, attack. -3 To have intercourse (as of a woman with a man); Mb. 3.

उपसर *a.* P. III. 3. 71 Approaching. **-रः** 1 Approaching (as a cow). प्रजनः स्यादुपसरः cf. also उपसरो हि स्त्रीगवीषु पुङ्गवानामभिगमनमुच्यते स च नैरन्तर्येण भवति. -2 The first pregnancy of a cow; गवामुपसरः Sk. -3 A continuous line. वीनामुपसरं दृष्ट्वा ...... Bk. 7. 66.

उपसरणम् 1 Going towards. -2 Rapid flowing of the blood towards the heart (as in sickness). -3 That which is approached as a refuge.

उपसर्या A cow fit for a bull (cf. P. III. 1. 104). उपसर्या काल्या प्रजने वृषो यथोपसर्यायां गोष्ठे गोर्दण्डताडितः Bk. 6. 52.

उपसृज् 6 P. 1 To pour out or on, offer (water &c.). -2 To add to, annex; to join, attach, connect with, bring to; एता देवताः पाप्मभिरुपासृजन् Bri. Up. 1. 3. 6. -3 To beset with, oppress, infest; तेनोपसृष्टो यस्तस्य लक्षणानि निबोधत Y. 1. 272; Ms. 4. 61; see उपसृष्ट below; रोषेण, व्याधिना &c. -4 To eclipse; Ms. 4. 37. -5 To come in contact with. -6 To produce, effect, create; उपसृज्य तमस्तीव्रं जहाराग्रं पुनर्हरिः Bhāg. 4. 19. 19. -7 To destroy.

उपसर्गः 1 Sickness, disease, change occasioned by a disease; also a disease superinduced on another; क्षीणं हन्युश्चोपसर्गाः प्रभूताः Suśr. -2 Misfortune, trouble, calamity, injury, harm; प्रशमिताशेषोपसर्गाः प्रजाः Ratn. 1. 10; सोपसर्गं वो नक्षत्रम् M. 4. sorrow; आपेदे उपसर्गस्तं तमः सूर्यमिवासुरम् Rām. 2. 63. 2. -3 Portent, natural phenomenon foreboding evil. -4 An eclipse. -5 An indication or symptom of death. -6 Addition. -7 Possession by an evil spirit. -8 A preposition prefixed to roots; निपाताश्चादयो ज्ञेयाः प्रादयस्तूपसर्गकाः। द्योतकत्वात् क्रियायोगे लोकादवगता इमे ॥ उपसर्गास्तु विज्ञेयाः क्रियायोगेन विंशतिः। विवेचयन्ति ते ह्यर्थं नामाख्यातविभक्तिषु ॥ बृहद्देवता; आख्यातमुपगृह्यार्थविशेषमिमे तस्यैव सृजन्तीत्युपसर्गाः। Durga under Nirukta 1. 3. उपेत्य नामाख्यातयोरर्थस्य विशेषं सृजन्त्युत्पादयन्तीत्युपसर्गाः। Skanda. The नाट्यशास्त्र defines उपसर्ग thus: प्रातिपदिकार्थयुक्तं धात्वर्थमुपसृजन्ति ये स्वार्थैः। उपसर्गा उपदिष्टास्तस्मात् संस्कारशास्त्रेऽस्मिन् ॥ A poetaster has framed the following समस्यापूरण stanza with the rule उपसर्गाः क्रियायोगे (Pāṇini I. 4. 59): उपसर्गाः क्रियायोगे पाणिनेरपि संमतम्। निष्क्रियोऽपि तवारातिः सोपसर्गः सदा कथम् ॥ *Upasargas* are 20 in number:- प्र, परा, अप, सम्, अनु, अव, निस् or निर्, दुस् or दुर्, वि, आ (ङ्), नि, अधि, अपि, अति, सु, उत्, अभि, प्रति, परि, उप; or 22 if निस्-निर् and दुस्-दुर् be taken as separate words. There are two theories as to the character of these prepositions. According to one theory roots have various meanings in themselves (अनेकार्था हि धातवः); when prepositions are prefixed to them they simply bring to light those meanings already existent but hidden in them, but they do not *express* them, being meaningless themselves; cf. Śi.10. 15:-सन्तमेव चिरमप्रकृतत्वादप्रकाशितमदिद्युतदङ्गे। विभ्रमं मधुमदः प्रमदानां धातुलीनमुपसर्ग इवार्थम् ॥ According to the other theory prepositions *express* their own independent meanings; they modify, intensify, and sometimes entirely alter, the senses of roots; cf. Sk.:- उपसर्गेण धात्वर्थो बलादन्यत्र नीयते। प्रहाराहारसंहारविहारपरिहारवत् ॥ cf. also धात्वर्थं बाधते कश्चित्कश्चित्तमनुवर्तते। तमेव विशिनष्टयन्य उपसर्गगतिस्त्रिधा ॥ (The latter theory appears to be more correct. For a fuller exposition see Nirukta). -9 An obstacle; ते समाधावुपसर्गा व्युत्थाने सिद्धयः। योगसूत्र 3. 39.

उपसर्जनम् 1 Pouring on. -2 A misfortune, calamity (as an eclipse), portent; ज्योतिषां चोपसर्जने (अनध्यायान्) Ms. 4. 105. -3 Leaving. -4 Eclipsing. -5 Any person or thing subordinate to another, a substitute. -6 (In gram.) A word which either by composition or derivation loses its original independent character, while it also determines the sense of another word (opp. प्रधान); *e. g.* in पाणिनीयः a pupil of पाणिनि, पाणिनि becomes उपसर्जन; or in राजपुरुषः, राजन् is उपसर्जन, having lost its independent character; P. I. 2. 43, 48, 57; II. 2. 30; IV. 1. 14, 54; VI. 3. 82; आचार्योपसर्जनश्चान्तेवासी. -7 A kind of war-manoeuvre; तथा प्रारभवनं चापसरणं तूपसर्जनम् Śuka. 4. 1105.

उपसर्जित *a.* Sent off or out; तक्षकादात्मनो मृत्युं द्विजपुत्रोपसर्जितात् Bhāg. 1. 12. 27.

उपसृष्ट *p. p.* 1 Joined, connected with, accompanied by; किं क्षत्रबन्धून्कलिनोपसृष्टान् Bhāg. 1. 16. 23. -2 Seized or possessed by (a demon or evil spirit); उपसृष्टा इव क्षुद्राधिष्ठितभवनाः K 107. -3 Troubled, affected, injured; (उपसृष्टः परेणेति मूर्च्छितो गदया हतः Bhāg. 10. 76. 33; रोगोपसृष्टतनुर्दुर्वसतिं मुमुक्षुः R. 8. 94; K. 289. -4 Eclipsed;